

desori / Mossèn Cerà li canta el *gori-gori*, / i una veu pel xarell encrogallada / ---», Coromines (*Silèn*, pròleg, O. C., 9b). D'una onomatopeia semblant, el cast. *guirigay* [1632], sovint imitat en català com a *guirigall* o *guirigai* [Lab. 1839].

GORIL·LA, pres pels naturalistes moderns del grec *Γορίλλα*, que fou usat pel cartaginès Hannó (S. v a. C.) per denominar els homes d'una tribu africana, que tenien cossos coberts de pèl. □ 1.ª doc.: 1868, *SLitCosta*.

Gorió, *gorir*, V. *guarir* *Gorja*, *gorjablanc*, *gorjada*, *gorjaflorit*, *gorjal*, *gorjar*, *gorjolim*, *gorjut*, V. *gorg*

GORMAND, pres del fr. *gourmand* id., mot d'origen obscur, relacionat amb *gourmer* 'tractar amb energia', i d'altra banda amb *gourmet* 'mosso de vinater' (d'on després 'el qui està per bons vins i bons bocins'); mots d'origen no ben establert però independents l'un de l'altre, si bé per ventura s'inflüïren combinant en certa manera el matís de llurs significats. □ 1.ª doc.: 1647, *DT*.

Hi ha en aquest dicc. un article «glotó, *gormant*, golafre o golós: helluo ---», i a «*gormant*, gran menjador» remet a aquell. El de Lacav.: «*gormant*, o llèpol, qui ama les gormanderies o llepolies: gulosus ---; *gormant*, golós: edo, -onis --- vorax, gulae deditus --- Ell és un *gormant*: ell no fa sinó menjar»; i tots dos en donen derivats, per als quals infra. Una cançó burlesca recollida personalment per Milà en terra rossellonesa diu: «Una cansó vuy cantà - de las criadas; / treta n'és dins Perpinyà / --- / se'n gafan los puals, - se'n van al aygua / --- per veure'l galan / --- / un bocí de cada plat - la *gurmandissa* / --- fadrinets que festejeu / d'ellas no <u>s fieu / --- / y no las festejeu pas - a las criadas, / que'us faran tornar *gurmans* / com uns escolans» (MilàF, *Romillo*, 509): pot ser del S. XVII (o XVIII?), i bé podria ser que pensés en aquest romancet el DAG. quan diu haver trobat el mot a Perpinyà en el S. XVIII.

Mot que no ha transcendit gaire del cat. del Princ.; i si bé a Bna. se sent com a mot de to molt afectiu, força més l'he sentit sempre entre les pescadors de la costa de Llevant i a les valls pirinenques (deçà i dellà l'Albera). La gent de mar de St. Pol l'usa a cada pas referint-se als peixos: la primera classificació d'aquests és entre si són *gormans* o no, significant simplement si s'alimenten, o no, menjant-ne d'altres. Amb aquest valor no és solament del Princ., perquè fins a Formentera em definien el tauró com un «peix *gormand*» (1963).

«No és gaire usat», opinava la corresponsal de Llofriu (*BDLC* x, 365), però em sembla que només voldria dir que és menys usat que a l'Empordà propi, on de fet és predilecte. «Pescar per sota l'aigua els peixos minúsculs, els insectes, els cucs i les altres bestioles, que les oques *gormandes* solen menjar», Coromines, en el conte *Les Oques*, ambient del Baix Fluvià (1, *A recés dels t.*, p. 184). I reflectint el dels volts de

Figueres: «Si et plau escoltar-me, amic empordanès --- assentem-nos damunt d'aquell marge, part dellà dels tamarius, on estarem a recés del sol ponent i de la tramuntana. Guaita els tords que passen devers Palol, venint de Llers, *gormands* d'olives: aviat el desembre espolsarà els fruits damunt de la terra, i les pagesetes balbes plegaran la collita i els tords hauran fuit...», id., *Les Gràcies de l'Empordà* (porxo; O. C., 929b; de nou a la gràcia xxxii, O. C., 944b). «La Coralf, a la qu'havia considerat sempre com una fruyta riquíssima de gustar, digna de totes les atencions y respectes del bon *gurman* que 's frissa per regalar-se'n», MrnVayreda (*Puny*. xviii, 262, 204).

Fóra certament exagerat de mirar el mot com a regional del Nord del Princ.: no sols pel que he dit de Formentera, perquè el mateix AMALcover que obtingué aquella declaració de la mestra de Llofriu, reconeix que és d'ús popular a Santa Coloma de Queralt (*BDLC* x, 41), i observa que els pastors de Cerdanya i Urgellet diuen *boc* o *cabra gormanda*, i els de Sió i Llobregós en fan *gormanta* (*BDLC* ix, 306). De fet ha estat sempre un terme afavorit en relació amb pastoratge, pesca i les inclinacions dels animals. Ja hem vist que els peixos són *gormands* d'altres peixos, les oques ho són dels cucs, els tords ho són de les olives; d'ací ve d'altra banda un ús per passiva: *olives gormantes* aquelles de què s'és gormand, almenys en l'origen, car es tracta ja d'una designació establerta: «una platassa d'ensiam, tomàtecs, pebrots, olives: n'hi havia de grossals y d'arbiquerudes (< arbequines × bequerudes) y de verdielles y de *gurmantes*, totes barrejades», Del Bosch (*Lo Segador*, 25). «Dels aïorrelons són molt *gormans* les pòrks fès», Farrera de Pallars (1935), frase que després vaig sentir-me repetir sovint a Boi i Taüll (sense més canvi que el de *ceribions* per *aixorellons*, veg. aquell article).

Per altra banda, és un terme propi de pastors, i aplicat doncs sovint per ells al lloc on s'apleguen per fer-hi els àpats: *La Font dels Gurmans* a Lluçanet, *La Pleta des Gormans* a Llesui (1960, 1959). Un *gormán* 'el cullerot o llossa de pastor' (Rialb de Noguera, 1969). Per a aquest el motiu semàntic pot ser doble: *una gormanda* és un cassó o escassadora «que serveix per treure els talls o viandes de l'olla», a Sort (*BDC* xx, 257): la comparen doncs amb un ésser àvid d'agafar els grassos bocins, i amb significat semblant això es diu a Bagà, Organyà i Andorra (ib.). En fi es comprèn que a Àreu en diguin *l'òs gormán* de la nou del coll (Àreu, 1932), d'una banda perquè per allà passa l'esòfag, que engoleix els menjars, d'altra banda perquè l'home amb un gran tiroides està dotat de molta gana.

Que el cat. *gormand*, -anda sigui un manlleu del francès, res menys sorprèn: sempre els francesos han passat entre nosaltres (i no sols nosaltres) com el poble que menja i beu fort i molt (*APAT*, *bona XERA*): els fets lexicològics antics proven aquesta fama; els recents, no menys (*gourmet*, *chef*, *champignon*, *champagne* ---). En fr., *gourmand* ja apareix en el segle XIV,¹ *gourmandise* c. 1327, *gourmet* ja en el S. XVI, si bé aquest fins aleshores (i ja a mj. S. XIV) no